Referunt obseruatum, uigesimamsextam lunam si serena fuerit, subsequi imbrẽ, aut nebulas: si nubilosa & turbulenta, serenitatẽ: quod tamen semper uerũ esse haud credo. Lunæ præsagiũ mirum.

Quamuis multa de his tum alibi, tum hîc dicta sint, illud tamen etiam adijciendũ existimo, maximi frigoris præsagium esse in regionibus borealibus, Sol condens se in nube rubente, ut ignis colũna, & eiaculãs radios uelut igneos conos ac cuspides, inde Sole descendente in atrum nubes uertitur. Atq; hæc non generaliter, sed ubi regio natura frigidissima est. Sol enim his nubibus obruitur. Frigus enim, caloris priuatio est. In frigidissima autem regione & hyemi tempore, non fit impressio. Frigoris maximi signa.

HIERONYMI CARDANI MEDIOLANENSIS MEDICI, DE RERVM VARIETATE. *Liber* XVI.

De rebus præter naturam admirandis.

SIGILLA.

CAP. LXXXIX.

TRVM sigilla uim aliquã habeãt, iure meritò dubitatum est: nam figura ad primas qualitates non attinet, nec inter agentia numerari meretur. Cumq; in re mortua fiat, nõ uidetur aliquid posse: ostensum enim est, uiuentium solùm operationes & opera esse. Præterea cùm artificiosa

ciosa res sit, sigillum opus naturale perficere non poterit: aliter ensem liceret fabricare, qui per se homines iugularet. Hæc autem non disputationis causa adducta sunt, neque enim hic locus est talibus, sed ut rei ueritatem per hæc argumenta diligẽtiùs perscrutemur, & exactiùs assequamur.

Sigilla quæ superstitiosa.

Qui igitur sigillis ob figuram fidem adhibent, superstitione utuntur. Cùm enim sub syderum constitutionibus fabricatus est annulus, quicquid insculpseris æqualem retinebit facultatẽ: similiter si aliud existimaueris posse, quàm quod naturali uirtute euenit, deciperis: nam sigillum potest hominem reddere sanum, longæuum, facundum, mitem, fortem: quibus uirtutibus multa & magna gestans assequetur: quod uerò gratum faciat principibus absq; gratia, aut diuitem absq; negociatione, aut militem fortunatum reddat absq; fortitudine, aut militaris rei peritia, perabsurdũ est. Metalla uerò & lapides preciosos mortuas res dicere non licet: propterea ut in ligno quia mortuum est, nihil possunt, ita in auro ac gemmis maximè uiuacibus plurimum ualent.

Viuũ quomodo à mortuo dignoscatur.

Vt uerò quod mortuum est à uiuente discernas, operatio & color edocet. Vides ligna ut mortua sunt, nec surculos aut frondes emittere, nec adeò candida esse aut succulenta. At metalla & gemmæ colorem ac uim suam retinent: idq; rationi consentaneũ, cùm omnia quæ uiuunt auulsa, aliquandiu uiuant. Quæcunq; igitur minori indigent cura, substantiaq; sint solidiore atque tenuiore, paucioribusq; opus habent, diutiùs uiuunt, ut quercus, ob soliditatem: salix uerò, ob facilitatem. Quamobrẽ cùm has plantas pluribus mensibus durare uideamus, uiuent & metalla, maximeq; aurum & gemmæ, præsertim nobiliores, atq; in his sculpere oportet, quæ necessitati parent.

Oportet autem quatuor in his conuenire: facultatis naturam,

naturam, & materiæ, & ſyderis, tum hominis qui eo uti uelit. Velut ſi uelim annulum ſigillum'ue ad conciliandum ſomnum, eligam lapidem ſomniferum, qualis eſt hyacinthus, aut cryſtalli ſpecies cœruleo diſtincta & maculata in congreſſu lunæ cum Venere in Piſcibus, aut Tauro, & ut tum rectè ſe habeat ad geneſim eius qui ferre ſigillum uoluerit: nam ſi congreſſus hic in oppoſito Martis eius qui ferre debet, incidat, parum iuuabit, aut etiam forſan uigilias inducet. Figura quoque in his quæ ad affectus animi pertinent, multum confert: ueluti ad ſomnum inſculpemus hominem iuxta riuum in ſylua dormientem, nam & intuitus & memoria imaginis proderit. Quòd ſi lapis uiridis ſit, ipſo colore iuuabit, aut ex aqueo & uiridi commixtus, uelut praſij ſpecies cum albis faſcijs. Quæ in ſigillis ſunt neceſſaria.

Oportet autem ſcire duo eſſe genera ſigillorum: quædã enim generalem uim obtinẽt, iuuantq; ferè omnes in ea cauſa, ſed nulli proprij ſunt, & non facilè fiunt, niſi in conſtitutionibus generalibus, quales ſunt eclipſes & coniunctiones magnæ, dum etiam luminaria coëunt aut inuicem opponuntur. Propria autem unum iuuant, alium non: ſed longè ſunt efficaciora generalibus, ac faciliùs parantur. Oportet tamen illius pro quo fit ſigillũ, exquiſitè geneſim eſſe notã. Rurſus ſigilla quædã ad bonum opus uim habent, quædam ad malum. Et quædam etiam ad honeſta ac licita: quædã ad turpia, licet non mala. Nos ergo de generalibus tantùm ſermonem habebimus, licitis, honeſtisq;, ac ad bonum opus tendentibus: cuiuſmodi ſunt ad ſomnum conciliandum, ad ſanitatem, uitæ longitudinem, ad memoriam, ingeniumq; augendum, ad futurorum naturalem prouidentiã, ad diuitias, honores, principum gratiam, continentiam, filiorum procreationem, amicos, ad ſecuritatem, à fulmine, à ſerpen Sigillũ ad ſomnũ conciliandũm.

tibus, à feris, ad animi tranquillitatẽ, atq; cætera huiusmodi. Sunt etiam sigilla alia quidem planetarum, alia cœlestiũ figurarum: nec solùm signiferi, sed etiam aliarum: nos uerò solùm de planetis, & signiferi figuris loquemur. Ob id nouemdecim sigillorum, præter eam, quæ ad somnum iam tradita est, structuram docebimus. Dubitabit autem aliquis, quoniam sic quilibet fortunatus euadere poterit, etiã infelici sydere natus & imperitus atq; ignauus. Decet ergo scire, quòd (ut dixi) generalia hæc primùm pluribus cum quibus parum conueniunt, parum prosunt: quibusdam etiam nihil omnmò. Deinde quæ prosunt (ut dixi) ita prosunt, ut omnia tamen in te sita sint. Velut sigillum diuitiarum facit cautum, solicitum, auarum, omnia præter opes despicientem: atque ita ad illas comparandas hominem instruit & exacuit, non secus ac quidam mercator exercitatus, iamdiu atq; admodum peritus, fortunatusq; in parandis diuitiis. Nec statim ista consequuntur, sed post diuturnam gestationem. Denique ut in quibusdam prosunt, ita in alijs causis nocent. Ob id periculosa est horum tractatio, ne forsan dum diuitias augere studemus, sanitati aut filijs, aut nomni bono, aut uitæ longitudini officiamus: tutiùs enim tractantur naturalia, & plus plerunque iuuant quàm sigilla. Et generaliter tractatio omnis eorum, quorum uis non satis perspecta est, periculosa est admodum. Veluti sigillorum, lapidum non uulgarium, dæmonum ac talium. Et quanto potentiora, eò utiliora & periculosiora. Quibus tamen bene cedunt talia, plurimum conferunt, & maxima præbent incrementa. Exemplum autem aliâs me de lapide illo uario qui somnum impediebat, tradidisse me memini: nam ut memoriam & ingenium augebatur, ita peribat somnus. Debent autem omnia sigilla seu metallica

seu

seu lapidea carnem tangere, assiduéq; gestari. Quòd uerò talia efficere queant qualia proponuntur, atque maiora, & experimentum docet, & ratio ipsa suadet: nam dum sculpimus, dum fingimus, uis astri influit, recipiturq;. Propterea metallica sigilla plus uirium ab astris consequuntur, lapidea autem plus sponte habent.

Reliquum est ergo ut doceamus, quæ metalla planetis, quiq; illis tum rebus ac quæsitis lapides congruant, tum generalem rationem construendæ constellationis, ad unumquodque propositum opportunæ. Est autem una omnium generalis ratio hæc, ut geneses corũ qui maximè tales sunt, animaduertas, atque ad illarum similitudinem, quod ad rei significatores attinet, quantum licet assimiles. Velut ostensum est ascendente Sagittario & Ioue in Gemmis constituto, corpulentos & præpingues nasci: si igitur sigillum ea causa constituere uelis, Sagittarium in ascendente statues, cùm Iupiter est in Geminis, in ipsoq; occasu lunam luminibus plenam excipiat: absit autem Sol, Saturnus atque Mars: lunam uerò in talibus obseruare oportet, utpote imbecillioribus uirtutibus præditis, quàm in causa genethliaca. Itaq; hæc ratio, hic modus, ac fermè exemplũ omnium. Sed ut ad quæsita reuertar, non lapides incognitos recensebo, nec molles, sed in quibus maior sit spes. Ad sanitatẽ igitur tuendam generaliter carbunculus pallidior, quem Balasium uocãt gẽmarij: ad omnẽ uriginem, doloremq; mem phites lapis, comitialib. smaragdus, corallus colore ardẽs, chelidonius insanis, præ timore adamas corallus'ue: furentibus autem carbunculus pallidus: amethystus omnibus: ex æquo chrysolithus: fluxionib. berillus: fauciũ & gulæ morbis succinũ, cõuulsioni arthritidiq; magnes, neruorũ doloribus lapis Arabicus: uoci obtusiori, asperioriq; onyx, gin-

Materia sigillorũ iuxta finis rationem.

giuarum morbis corallus: ſanguinis fluxui undecunq; carneolus, iaſpis, topatius cordis imbecillitati corallus: idē uel etiā uiridis iaſpis uentriculo confirmando: elephantiaſi berillus, morbo regio chelidonius, aſciti iaſpis, aut etiam gagates: nephriticis borax, & ſuccinum: fœtui continendo ætites, gemma durior, quam ego noui, non uulgaris lapis ac mollis, tum berillus: uenenis Indicus achates, pazar, borax, uel ætites: ſerpentibus autē & uiperis propriè Siculus achates: peſtilentiæ hyacinthus rubens, atq; ſapphirus: uiſui Indicus achate:, aut ſmaragdus: coërcēdæ libidini onyx, ſmaragdus, topatius: timori irrito, & maximè per ſomnum, adamas: generaliter autem integritati corporis & uirium Creticus achates: caſui ex equo, uel ex alto, erano: aduerſus feras, adamas: idem iuuat eos qui parum conſtanti ſunt ingenio: aduerſus tempeſtates corallus, onyx, Indicusq; achates: fœcunditati progignendæq; ſoboli amethyſtus: idem uel Achates propriè ad ignauiam depellendā: uitæ diuturnitati iaſpis, ſed non omnis, uerùm purus, uiridis admodū, duriſsimus, perſpicuusq;, ac ſanguineis guttis inſperſus, & hic quidem ex oriente aduehitur, plurimumq; ſplendet. Facundum, amabilem, aſtutū, ſi uelis efficere, galactite uteris aut magnete, aut achate Cretico: ingenio ac memoriæ ſi prodeſſe uelis, ſmaragdo uel Indico achate: idem ad ſuperandos hoſtes in prælio, uel certamine eligendus erit, uel amethyſtus orientalis ſcilicet, atq; durior, tum garatronius uel beloculus alba gemma, cum nigra pupilla, ſed ſplendida: in litibus autem onyx, ſed non omnis, uerùm Indicus ille ſapphirinus. Ad animi autem tranquillitatem, amethyſtus, balaſius, carneolus, ſapphirus: hic idē uel ætites gēma probitati, & morū integritati cōferunt plurimū: ſicut ad honores hyacinthus, ad gratiam principum topatius & ſmaragdus

ragdus pellucidus, sed candidis cum lineis, aut galactites, iuxta quosdam: & ad diuitias sarda in primis, hyacinthus, carbunculusq́, is quem præ splendore pyropum uocant, id est, igneum, & topatius. Denique ad omnem fœlicitatem, animiq́ lætitiam, onyx Indicus, aut berillus, hyacinthus (Indici omnes magis) uel sarda.

Quæ uerò metalla aut lapides singulis planetis conueniant, breuiter hic exponam.

Metalla:

Sol, aurum.
Luna, argentum.
Saturnus, plumbum nigrum.
Iupiter, æs utrunq́.
Mars, ferrum & chalybem.
Venus, plumbum album.
Mercurius, electrum.

Lapides ac gemmæ:

Carbunculum, hyacinthum.
Adamantem, crystallum.
Chrysolithum, onychem perspicuum.
Sapphirum, amethystum.
Iaspidem, garatronium, onychem opacum, magnetem.
Smaragdum, sardam.
Achatem, topatium.

Singuli planetæ duos fermè lapides sortiũtur, ut orientales nobiliorem, splendidiorẽ ac magis perspicuũ. Sic Saturnus chrysolithum, Iupiter sapphirum, Mars iaspidem, Venus smaragdum, Mercurius achatem, Sol fœlix carbunculum, & luna adamantem. Contrarijs dispositionibus uiliores sortiuntur. Quasdam uerò ex commixtione, ut galactitem Venus cum Mercurio, atq́ ita de cæteris.

Sigilla signorum.

Nunc demum sigilla singula, iuxta signa ac planetas sunt explicanda. Arietis sigillum fit ex auro, dum Sol initium illius signi ingreditur, luna uerò in Cancro uel Leone, & sit libera à maleficis, & hora meridiei, uel ortus Solis, aurumq; omninò purum, quod & in alijs sigillis ac metallis obseruari præcipio. Confert diuitijs, existimationi, morbis omnibus capitis ac sensuum, in nauigationibus, & aduersus tempestates.

Tauri sigillum fit, dum Sol illud signum ingreditur, & luna sit in Cancro uel Leone, à maleficis libera: confert schinancicis, & hominem reddit ad opera diligentem. Figura hominis studentis. Geminorum sigillum fit, dum Sol illud signum ingreditur, & in meridie uel ortu: hoc enim de omnibus intelligi uolo: sicut quòd luna à maleficis sit libera, sed in Leone, uel Libra, uel Cancro. Prodest chiragræ & morbis brachiorum, comitialibusq;.

Eadem ratione ingrediente Sole Cancrum, & luna in Libra, uel in Leone, sigillum fiet ualidius duobus proximè dictis aduersus tussim, sanguinis sputum, lateralem morbum, ulcera exedentia: & si fiat in iaspide figura, aut corallo, affectibus uentriculi plurimum proderit. Debent autem omnia sigilla deferri in parte patiente, si curationis causa aut præseruationis deferantur. Si autem ob diuitias, uel honores, aut sapientiam, super pectus. Si ad diuinandum, supponi capiti, aut in ore teneri. Si ad actiones, in digitis, ita (ut dixi) ut semper carni hæreant, non solum tangant.

Leonis eodem modo cùm Sol signum illud ingreditur, & luna sit in Libra, nephriticis plurimum prodest, cordisq; palpitationibus, febribus acutis, Solis ardoribus, fortem facit & probum. Figura homo triumphans.

Virginis sigillum Sole signũ ingrediente luna in Libra,

uel

uel Sagittario. Confert omnibus doloribus uiscerũ, & horrori ac typis febrium. Medicamenta quoq; quæ deuorãtur, si hoc sigillo imprimantur, non parũ plus prodesse dicunt.

Sigillum libræ cũm Sol signum ingreditur, & luna fuerit in Capricorno, uel Aquario: facit gestantes pios, misericordes, mansuetos, prudentes: ad coniugũ concordiam, ac lucra, & contra hæmorroidarũ cruciatum: tutos reddit nauigantes. Figura hominis sedentis ac quasi cogitantis.

Sigillum Scorpionis cũm Sol ingreditur hoc signũ, estq; tertium generale præceptum, luna uerò in Aquario, uel Piscibus: ad quartanam, amphimerinã, tabem, & uesicæ morbos. Quòd si Venus Soli tunc iuncta fuerit, & Iupiter ambos respexerit, urigini urinæ multum proderit. Facit etiam pertinacem & inuictum. Dolores quoq; ex ictu scorpionum sanat, uel si thus eo impressum deuoretur.

Sigillum Sagittarij cũm luna fuerit in Piscibus, uel Ariete: comitialibus, dæmoniacis, insanientibus, ischiæ dolori, febribus mixtis ex bile & pituita, uel sanguine.

Sigillum Capricorni, Luna in Ariete, uel Tauro, ad artuum dolorem, & contra canes etiam rabidos.

Sigillũ Aquarij Luna in Tauro, uel Geminis: ualet in doloribus cruriũ, facit studiosum & prudentẽ: uisui conferre atq; oculis referunt: reptilibusq; animalibus resistit.

Piscium sigillum dum Luna est in Geminis, aut Cancro: prodest podagricis, elephanticis, atq; ulceribus prauis, carcinomatibus, phagedenæq;. Atque hæc ex Rinaldo Villanoua fermè.

Verũm sigilla planetarum multò nobiliora sunt, maioriq; indigent obseruatione. Cõmunia uerò his sunt ut significator sit in angulo, luna fœlix ipsum respiciẽs, & Sol illi fauens: scilicet ut primũm à radijs eius liberetur: nec Sigilla planetarum.

malefica

malefica significatori obstet, aut super ipsum eleuetur: & ut in proprio metallo fiat, uel gemma: pro Sole, in auro, uel carbunculo: pro Marte, in iaspide uel ferro. Solis igitur sigillum cùm fuerit in Ariete, uel Leone in oriente, & Iupiter in cœli medio cum luna in aspectu Veneris: & adsint fixæ uelut lampas, spica Virginis, cor leonis, erit res illustrior: facit hommem sapientem, grauem, pudicum, fortem, honorem illius auget, uictorem aduersus hostes, potentem, magnanimum, seuerum ac felicem, nisi quòd erit cogitabundus. Lunæ uerò in itineribus, in mercatura, in diuitijs fortunatũ, uersatili ingenio, lepidum in societate: cum mulieribus gratiam præstat.

Iouis ad honores, magistratus, gratiam principum, diuitias, mansuetudinem, bonos mores, animi trãquillitatem, continentiam, amicitiam contrahendam, sacerdotia, obtinendamq; in litibus uictoriã. Quòd si Saturnus illi faueat, etiam ad hæreditates consequendas.

Mars ad uictoriam, fortitudinem, ad lucrum per ludum etiam, si Mercurius illi faueat.

Veneris ad dona consequenda, ad gratiam principũ & magis mulierum: ad sacerdotia etiam, sed magis ad connubia: ad salutem morborum desperatorum, lætum & hilarẽ gestantem reddit. Obliuisci facit mœroris & curarum, pluresq; largitur amicos. facit comem & affabilem.

Mercurij facit solicitum, promptum, elegantem, diuitem, facundum, astutum: ad disciplinas & artes discendas non parum iuuat: ad lites uincendas: ad consequenda officia, ut scribæ magnorum uirorum efficiantur.

Sigillum nobile. Nobile uerò sigillum fiet Ioue, Venere, Luna, & capite draconis in Leone, uel Aquario, uel Tauro, aut Ariete, uel Libra iunctis, uel si Luna respiciat reliquos, in cœli autem medio

medio constituere oportet: hoc igitur sapientiam, honores, diuitias, gratiam apud principes, potẽtiam, famam, omnia demq; bona largitur. Fit autem in auro, aut carbunculo, etiamsi sit balasius, aut granatus.

Sigilla autem unicuiq; propria: uelut mihi ad diuitias, & acuendum ingenium, lætitiamq;, & superandos æmulos: in Sarda sculpere oportet, quoniam lapis hic hæc significat & adauget: estq; lapis ipse Venereus, sed occidentalis Veneris, quæ mihi dominatur. Constituenda est igitur Venus in initio Libræ, ubi est sors mea, & ibi etiam dominatur, libera à maleficis & Solis radijs, directa, in aspectu lunæ amico, uel coniunctione, aut quadrato, cum mutua receptione in cœli medio. Sculpemus arbores, & herbas ac riuulum. Sequitur autem ex his, quòd nullus lapis diligenter impressus, figurisq; nobilioribus insignis, uires sigilli & à cœlo efficaces habere possit: antequam enim absoluantur figuræ, dissoluitur nexus ille astrorum. Deferre autem oportebit tangentem pectus. Vix enim quicquam potest lapis ex angusto foramine digitum tangens, in causis quæ ad res magnas, & extra nos pertinent. At uerò si ritè omnia peragantur, non uilis est utilitas, aut uana sigillorum. Adeò magnam uim habent in nobis, ut maximos cruciatus nos sentire non sinant. Quibusdam diuitias, alijs honores magnos pariunt, etiam in ipsorum constructione, uelut alijs omnibus non parum uariante fortuna. Reliqua uerò quæ de his traduntur ac mutatione sigillorum, absurda & superstitiosa sunt.

Sigilla peculiaria.

MAGIA